

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Гао Мін «Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Галузь знань 01 Освіта

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

Актуальність порушеної Гао Мін проблеми на рівні дисертаційного дослідження не викликає сумніву. Оскільки вона пов'язана зі зростаючою потребою у підготовці вчителів музичного мистецтва нового типу: не лише виконавців, а й аналітиків, комунікаторів, організаторів мистецького освітнього простору, які володіючи практичним досвідом вокально-виконавської діяльності на основі міждисциплінарного навчання, здатні забезпечити ефективну професійну діяльність в майбутньому.

Доцільність звернення до означеної проблеми підтверджується й необхідністю розв'язання слушно окреслених здобувачем все ще існуючих у мистецько-педагогічній освіті низки протиріч, на тлі яких проблема формування вокально-виконавського досвіду майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання, постає як пріоритетна. Оскільки вокально-виконавський досвід - це не лише фаховий результат, а насамперед процес формування цілісної особистості вчителя-музиканта, пов'язаний з набуттям педагогічної рефлексії, сценічної свободи, вокально-інтерпретаційної виразності тощо.

Своєчасність дослідницького пошуку здобувача з обраної проблеми підтверджується стійкою потребою в оновленні змісту мистецько-педагогічної освіти; відсутністю у вітчизняному науковому дискурсі комплексного підходу до проблеми набуття вокально-виконавського досвіду студентами-музикантами у процесі міждисциплінарного навчання та запитом на нову модель формування досліджуваного феномена під час фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Крім того, представлена робота кореспондується з планом наукових розвідок кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

й складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти».

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження Гао Мін відзначається високим рівнем теоретичної, методичної та експериментальної обґрунтованості. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертанта витікають з логіки наукового пошуку, підтверджуються системним аналізом літератури, структурою розробленої авторської моделі, а також результатами впровадження цієї моделі в освітній процес.

На рівні теоретичного обґрунтування Гао Мін ґрунтовно розкриває сутність ключових понять дослідження: «досвід», «вокально-виконавський досвід», «компоненти виконавської діяльності», «міждисциплінарний підхід» тощо. Наводиться широка джерельна база з опорою на праці українських і зарубіжних дослідників. Висновки щодо аналізу досліджуваних категорій зроблено через аналітичний синтез сучасних концепцій з філософії, психолого-педагогічних наук та мистецтва.

Методичні положення дослідження побудовано на основі розробки моделі формування вокально-виконавського досвіду, яка містить мету, наукові підходи, принципи, компоненти, педагогічні умови, критерії, рівні, етапи, методи та очікуваний результат. Всі складові моделі не лише описані, а й пов'язані між собою внутрішньою логікою педагогічної системи, а ефективність її провадження підтверджена у процесі експерименту.

Наукова обґрунтованість експериментальної роботи заслуговує на особливу увагу. Оскільки дисертантом вдало розроблено чіткий алгоритм процесу формування досліджуваного феномена: від критеріїв оцінки сформованості кожного з чотирьох компонентів вокально-виконавського досвіду на констатувальному рівні до застосування валідних дослідницьких методик аналізу результатів під час формувального експерименту.

Представлені автором висновки підкріплені кількісними даними та візуалізовані у вигляді зведених таблиць, діаграм і графіків. Вони не лише формально відображають ефективність методики, а й фіксують динаміку змін за

етапами навчання, підтверджуючи результативність авторської моделі. Рекомендації щодо впровадження результатів у педагогічну практику логічно витікають із наукових положень і узагальнень.

Таким чином, наукові положення, висновки й рекомендації Гао Мін є переконливо аргументованими, підтвердженими теоретично, верифікованими експериментально й є придатними до практичного застосування у закладах вищої мистецької освіти.

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження дійсно забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних позицій; музикознавчим та психолого-педагогічним аспектами; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; проведеною дослідно-експериментальною роботою; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розроблених рекомендацій; позитивними наслідками впровадження у навчальний процес факультетів мистецтв розробленої методики.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження(теоретичних та/або експериментальних)

Дисертаційне дослідження Гао Мін вирізняється чітко окресленими та обґрунтованими аспектами наукової новизни, що відповідають вимогам до здобуття наукового ступеня доктора філософії. Автор репрезентує нові теоретичні підходи до трактування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, пропонує авторське бачення його структури, функцій і механізмів формування, що суттєво збагачує сучасну наукову мистецько- педагогічну думку. До основних положень наукової новизни дослідження відносяться:

- ***Авторське потрактування поняття «вокально-виконавський досвід»*** як цілісне, структуроване, інтегративне педагогічне утворення, що має власну компонентну організацію, функції, рівні та динаміку розвитку, сутнісні характеристики якого полягають у комплексному відображенні та консолідації студентом результатів складного процесуально-інтегрованого динамічного освітнього шляху фахового навчання на основі міждисциплінарного навчання.

• **Методична модель формування вокально-виконавського досвіду**, яка базується на п'яти наукових підходах (системно-аксіологічний, компетентісно-смысловий, консолідаційний, праксеологічно-творчий, конструктивний), *принципах* (спрямованості, рефлексивності й творчої взаємодії) та *педагогічних умовах* (активізація музично-творчого і педагогічного осмислення навчального досвіду; впровадження участі студентства у вокально-хорових конкурсах, олімпіадах; поєднання сучасних методів навчання з використанням мультимедійних засобів), екстрапольованих на виокремлені дисертантом *компоненти* (пізнавально-технологічний, когнітивно-операційний, рефлексивно-регулятивний, діяльнісно-артистичний) на різних *рівнях* (високий, досконалий, середній, початковий), згідно визначених *етапів* (адаптивно-аналітичний, змістовно-оцінювальний, усвідомлено-продуктивний, творчо-моделюючий) на міждисциплінарному рівні.

• **Поетапна методика формування вокально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання**, що реалізувалася згідно вищезначених чотирьох взаємообумовлених етапів із застосуванням низки виокремлених до кожного з них методів. Виявлені у процесі експериментальної роботи результати підтвердили ефективність запропонованої авторської поетапної методики, яка дійсно сприяє якісному формуванню вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання.

Тож маємо підстави стверджувати, що наукова новизна дослідження представлена чітко, змістовно й проявляється як на рівні формулювання проблеми, так і у способах її досягнення, а її основні положення є суттєвим науковим внеском у розвиток теорії і практики мистецької педагогіки.

4. Практичне значення отриманих у дослідженні результатів

Практичне значення результатів дисертаційної роботи Гао Мін є беззаперечним і багатовимірним. Вважаємо, що результати дослідження можуть не тільки екстрапольоватися в різні види фахової діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва, а й застосовуватися у професійній мистецькій та післядипломній освіті. Практична цінність проведеного дослідження полягає у можливості ефективного запровадження методичної моделі в освітній процес; у наявності методичних розробок для конкретних форм навчальної діяльності; у

придатності напрацьованого діагностичного інструментарію для освітнього моніторингу й самооцінювання виконавських компетенцій студентів й може стати основою для оновлення змісту, форм і методів підготовки майбутніх педагогів-музикантів у сучасному мистецько-освітньому просторі

5. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Гао Мін має традиційну структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг тексту дисертації складає 225 сторінок, з них 187 сторінок основного тексту. Робота містить 32 таблиці та 24 рисунки.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження її об'єкт і предмет, мету і завдання, подано теоретико-методологічне підґрунтя та комплекс методів (теоретичні, емпіричні, математичної статистики), застосовуваних під час розв'язання поставлених завдань; аргументовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; відображено відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях. Структура роботи не викликає заперечень, дисертацію оформлено згідно чинних вимог.

У першому розділі, присвяченому визначенню науково-теоретичних основ формування вокально-виконавського досвіду майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі фахового навчання, здобувач розкриває на міждисциплінарному рівні особливості та сутнісні характеристики вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв, створюючи ґрунтовну основу для подальшого аналізу процесу формування вокально-виконавського досвіду у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва (1.1). Розпочинаючи з аналізу категорії «досвід», Гао Мін послідовно розкриває її еволюцію у філософських концепціях, цілком доречно залучаючи напрацювання як західноєвропейських, так і українських мислителів. Досить високою є якість аналізу психологічного та педагогічного аспектів досліджуваної дефініції, акцентується увага на мотиваційному та емоційно-чуттєвому аспектах процесу набуття досвіду, що має особливе значення у вокально-виконавській діяльності.

До безперечних переваг аналізованого підрозділу слід віднести теоретичну глибину авторського аналізу сутності поняття «вокально-виконавський досвід» через розкриття системи чинників та площини проявів (особиста, опосередкована, науково-теоретична) його формування (освітні курси, форми навчальної активності студентів, особистісна рефлексія), що уможливило авторське визначення досліджуваному феномену.

Аналізуючи фахове навчання майбутніх учителів музичного мистецтва як джерело формування вокально-виконавського досвіду (1.2.), здобувач здійснив ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз цього процесу та продемонстрував високий рівень узагальнення мистецько-педагогічного й методичного знання. Розгляд поняття «фах» у широкому міждисциплінарному контексті, дозволив Гао Мін послідовно обґрунтувати тісний зв'язок між фаховою підготовкою (вокальна, диригентсько-хорова, інструментальна, музично-теоретична, психолого-педагогічна) та накопиченням професійного досвіду, зокрема вокально-виконавського, що дозволяє розглядати підготовку вчителя музичного мистецтва як міждисциплінарну систему із внутрішньою взаємодією змістових блоків.

Заслуговує на схвалення й ретельний підбір наукових підходів формування вокально-виконавського досвіду у процесі фахового навчання, комплексне застосування яких створило підґрунтя для послідовного визначення дисертантом складових досліджуваного феномену, та подальшого проектування методичної моделі його формування, спрямованої на максимально результативні методичні заходи в умовах актуально функціонуючого навчального процесу.

На особливу увагу заслуговує зміст *другого розділу* дисертації, де Гао Мін розкриває теоретико-методичну рамку для аналізу природи вокально-виконавського досвіду, включаючи як системні принципи мистецької освіти, так і конкретну компонентну структуру досліджуваного феномена, а також пропонує методичну модель формування вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва. Так, у процесі аналізу науково-педагогічних принципів як нормативного орієнтиру мистецької освіти, здобувач концентрується на трьох основних принципах (спрямованості фахового навчання на особистісну траєкторію розвитку; рефлексивності, що спонукає до усвідомлення почуттів через трансформацію музично-естетичної інформації; творчої взаємодії студентів факультетів мистецтв з їх викладачами), що

становлять основу формування вокально-виконавського досвіду студентів. Схвальним є те, що запропоновані принципи подані не лише як теоретичні конструкції, але й як дієві вектори організації фахової підготовки студентів, що мають чітко обґрунтовану педагогічну функцію та методичну осмисленість.

Вартісною, на наш погляд, є запропонована Гао Мін компонентна структура вокально-виконавського досвіду у процесі міждисциплінарного навчання, що ґрунтується філософських, педагогічних та мистецьких засадах до структурування досвіду як інтегративного феномена й містить чотири взаємопов'язані компоненти (пізнавально-технологічний, когнітивно-операційний, рефлексивно-регулятивний і діяльнісно-артистичний). Вважаємо, що авторське бачення компонентної структури вокально-виконавського досвіду є не лише оригінальним, а й придатним для подальшої практичної реалізації в мистецькій освіті (2.1).

Заслуговує на схвалення докладний опис дисертантом методичної моделі формування досліджуваного утворення (2.2), копіткий аналіз кожної із складових якої засвідчив глибоке теоретичне і методичне осмислення автором проблеми формування вокально-виконавського досвіду студентів. Високою є аналітична глибина опису функцій вокально-виконавського досвіду та розкриття змісту кожного з чотирьох компонентів його формування. Для кожного з них подано детальну характеристику, розкрито внутрішню структуру, визначено показники сформованості, а також обґрунтовано особливості реалізації в умовах міждисциплінарного фахового навчання. Ґрунтовною є й характеристика педагогічних умов реалізації моделі, запропонованих Гао Мін. Особливо цінним є те, що автор не лише описує модель, а й чітко демонструє її логіку, цілісність й послідовність переходу від функцій до засобів реалізації.

Безперечний науковий інтерес викликає потужна експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики на рівні діагностики та під час формувального експерименту, результати якої подано у *третьому розділі*. Так, у процесі перевірки рівня сформованості вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової навчання (3.1.), дисертант презентує детальний хід констатувального етапу дослідження, охоплюючи вибірку, цілі, діагностичні критерії, методики, інструментарій, результати та узагальнення з чіткою візуалізацією у вигляді таблиць і діаграм.

Заслугує на схвалення якісна диференціація критеріїв та показників кожного компонента (табл. 3.1.), системність і логіка побудови якої демонструє чіткість кореляції кожного показника з відповідним критерієм, а критерії - з компонентами моделі, що свідчить про глибоку методологічну обґрунтованість і точність критеріально-показникового апарату. Наступним важливим етапом є визначення рівнів сформованості: початковий, середній, досконалий і високий. Така чотирирівнева шкала дає змогу деталізувати результати і гнучко оцінити ефективність наявної підготовки. Подані у таблицях 3.3–3.5. данні, демонструють рівні сформованості за когнітивно-операційним, рефлексивно-регулятивним і діяльнісно-артистичним компонентами. Аналіз кожного показника супроводжується діаграмами (рис. 3.2–3.4), котрі чітко відображають слабкі місця у вокально-виконавському досвіді студентів, що дає підстави для подальшого конструювання інноваційної методики. Надзвичайно важливою є зведена по всіх компонентах таблиця 3.6., аналітична цінність якої в тому, що вона констатує інтегрований рівень якісного стану сформованості вокально-виконавського досвіду на констатувальному етапі (48,93 % учасників-початковий; 47,02 % — середній; 4,05 % — досконалий; високий — жодного студента). Це підтверджує наукове припущення здобувача щодо необхідності експериментального впровадження авторської методики формування вокально-виконавського досвіду.

Формувальний експеримент з впровадження авторської поетапної методики (3.2.) підтвердив її безсумнівну ефективність. Свідченням того стало порівняння показників між експериментальною та контрольною групами, подані у зведеній таблиці (3.30.), де зафіксовано середні значення якості сформованості вокально-виконавського досвіду за всіма компонентами: в ЕГ — 40% на досконалому рівні, 18,4% — на високому; у КГ відповідні показники — 7,06% і 1,21%. А у таблиці 3.31 відображено динаміку змін за всі етапи експерименту, яка підтверджує сталий поступ експериментальної групи на фоні відносної стагнації контрольної. Застосування математичних коефіцієнтів: КФ (коефіцієнт формування), ЦК (цілісний коефіцієнт), а також використання χ^2 -критерію Пірсона для перевірки статистичної достовірності змін, переконливо доводить, що запропонована методика сприяє якісним зрушенням у формуванні вокально-виконавського досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання.

6. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях.

Маємо засвідчити, що під час аналізу змісту дисертаційного дослідження та низки наукових публікацій здобувача, випадків недотримання академічної доброчесності не виявлено. Використані у дисертації матеріали наукових праць Гао Мін, котрі були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дослідження, вказані в анотації дисертації й самоплагіатом не вважається.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих Гао Мін результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти й висловити певні зауваження та побажання:

1. У першому розділі дисертації було проведено аналіз вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв через призму системно-аксіологічного, компетентнісно-сміслового, консолідаційного, конструктивного та праксеологічно-творчого підходів. Вважаємо, що доцільним було б більш розлого розкрити значення конструктивного підходу в формуванні означеного феномена.

2. У структурі вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у процесі міждисциплінарного навчання, одним із його компонентів представлено рефлексивно-регулятивний. З цього приводу виникає питання, як вищезазначений компонент забезпечує усвідомлене сприйняття художньо-музичних образів вокальних творів?

3. Важливою музично-педагогічною розробкою дисертанта є впровадження педагогічних умов, які забезпечують успішне формування вокально-виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв. Вважаємо, що доцільним було б більш детально розкрити як педагогічна умова «активізація музично-творчого і педагогічного осмислення навчального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва» була впроваджена у формувальному експерименті.

4. У процесі проведення дослідно-експериментальної роботи автором було запропоновано нетрадиційну чотирьохрівневу шкалу сформованості вокально-

виконавського досвіду студентів факультетів мистецтв у процесі міждисциплінарного навчання. Цікаво дізнатися, чому було прийнято таке рішення і чим середній рівень сформованості вокально-виконавського досвіду відрізняється від досконалого?

5. Третій розділ дисертації дещо переобтяжений таблицями і рисунками, на нашу думку, деякі з них можна було б перенести у додатки.

Незважаючи на вказані зауваження й побажання, маємо наголосити, що вони суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична цінність.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, вважаємо, що дисертаційна робота «Формування вокально-виконавського досвіду майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі міждисциплінарного навчання» є цілісним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні завдань, аргументованістю теоретичних положень і висновків та практичним значенням, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор, Гао Мін, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 014. Середня освіта (Музичне мистецтво) Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую
Проректор з наукової роботи

Лілія КЛОЧЕК

